

Eesti majanduse lähitulevik rahandusministri pilguga

Ivari Padar (RiTo 16), rahandusminister, Sotsiaaldemokraatlik Erakond

Eesti majanduspoliitika keskendub praegu põhiliselt stabiilse majanduskeskkonna kindlustamisele, eelarvevahendite suunamisele majanduskasvu ja tööhõive parandamise ning pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamisele.

Lähiaastail aeglustub Eesti majanduskasv meile jõukohasemale tasemele ja majandusareng muutub tasakaalukamaks, nii jooksevkonto defitsiidi vähenemisena kui ka inflatsiooni aeglustumisena. Kriisitsenaariume pole minu meelest mõtet koostada. Majandust võib võrrelda jooksmisega: keegi meist ei suuda pikka aega väga kiiresti liikuda. Samamoodi on majandusega – mida kauem ja rohkem ületab majanduse kasvukiirus temale jõukohast taset, seda tõsisemad on tagajärjed.

2008. aastal majanduskasvu aeglustumine jätkub, selle peamine põhjus on sisenõudluse peamiste komponentide (eratarbimise ja investeringute) kasvutempo aeglustumine. Kiirest palgakasvust hoolimata hakkab elanikkonna tarbimisvalmidust piirama ebakindlus heade aegade kestmise suhtes. Mõningane hinnalangus kinnisvaraturul vähendab elanike mõttelist kinnisvararikkust. Kinnisvaratehingute mahu vähenemine tähendab ka väiksemat laenuuraha juurdevoolu kodumajapidamistesse, mida võimendab suurenev intressikoormus. Import kasvab ekspordist aeglasemalt, seetõttu muutub netoekspordi panus positiivseks.

Aastail 2009–2011 prognoosime majanduskasvu kiirenemist, kuid perioodi keskmine majanduskasv jääb viimase viie aasta keskmisele tasemele alla. Sisenõudlus suureneb majanduse kasvust aeglasemalt. Alates 2010. aastast peaks sisenõudluse roll sisemajanduse kogutoodangu kasvu kujunemisel taas suurenema. Ekspordi ja impordi kasv keskpikal perioodil ootuste kohaselt kiireneb. Siiski võib ennustada, et ekspordi kasv jääb viimase viie aasta keskmisest aeglasemaks. Põhjuseks majanduse kohandumine, oma mõju avaldab ka välisõudluse kasvu aeglustumine.

Elatustase Euroopale järele

Majanduskasvu aeglustumisest hoolimata jõuab Eesti elatustase hoogsalt Euroopale järele. Euroopa Komisjoni prognoosi kohaselt tõuseb 2007. aastal Eesti ostujõuga korrigeeritud kogutoodangu tase 2006. aasta 67,9 protsendilt Euroopa Liidu keskmisest 72,1 protsendile ehk 4,2 protsendipunkti. Ostujõuga korrigeerimata kogutoodang inimese kohta oli Eestis 2006. aastal siiski vaid 41,7 protsenti ühenduse keskmisest.

Töötlev tööstus kasvab aastail 2007–2011 majanduse keskmisest kasvust kiiremini, kuigi 2006. aastaga võrreldes kasvutempo aeglustub võrdselt nii sise- kui ka välisturu arvel. Teenindussektori kasv aeglustub ja jääb majanduse keskmisele kasvule alla. Teenindussektorit mõjutavad kinnisvaraturu jahtumine, aeglustunud laenukasv, transiitvedude ning elanikkonna tarbimisaktiivsuse vähenemine, mille tagajärjel aeglustub kinnisvarategevuse, transpordi, finantsvahenduse, ehituse ja kaubanduse kasvutempo.

Tööturul pidurdab hõive suurenemist tööjõu, eriti kvalifitseeritud töötajate nappus. Muret tekitab töökäte lahkumine Eestist. Üha enam hakkab mõju avaldama ka tööealise elanikkonna vähenemine. Palgakasv aeglustub lähiaastail majandusaktiivsuse rahunedes ja läheneb tootlikkuse kasvule – seega paraneb ka ettevõtjate konkurentsivõime. Ettevõtetel on rohkem aega ja võimalusi järk-järgult lisandväärtusahelas edasi liikuda, seetõttu õpitakse paremini konkurentsist püsima. Ettevõtete käibe ja kasumi kasv paratamatult aeglustub, eriti siseturule suunatud majandusharudes. Mõned siseturu lõputuna näivasse hoogsasse arengusse panustanud ettevõtted peavad ilmselt ümber orienteeruma ja/või töötajate arvu vähendama.

2007. aastal olid hinnatõusu kiirenemise taga valdavalt kodumaised tegurid, millele aasta teisel poolel lisandusid administratiivsed muudatused ning toiduainete ja mootorikütuse kallinemine maailmaturul. Palgakasv on viimaseil aastail ületanud tootlikkuse. See on ühelt poolt tekitanud nõudlusekohase hinnatõusu ning teisalt suurendanud ettevõtete tootmiskulusid, mida suurenenud nõudluse korral on võimalik kompenseerida toodete lõpphindade tõstmisega.

2008. aastal hakkab sisenõudlusest tulenev hinnasurve vähenema. Sellest hoolimata tarbijahindade kasv kiireneb, sest tõstetud on alkoholi-, tubaka-, mootorikütuse ja teiste energiatoodete aktsiisi, toiduainete hinda maailmaturul ning kallinenud on küte ja elekter. 2009. aastal hakkab inflatsioon majandusaktiivsuse ja aktsiisitõusude mõju vähenemise tõttu aeglustuma. Samal ajal on meie väljavaated inflatsioonikriteeriumi täitmiseks küsimärgi all ning euro kasutuselevõtt lähiaastail endiselt raskendatud.

Arenguga seotud riskid

Rahandusministeeriumiga sarnaselt ei oota mingit majanduskriisi ka teised analüütikud. Üksmeelselt prognoositakse 2008. aastal Eesti majanduskasvu rahunemist peamiselt sisenõudluse kasvu aeglustumise tõttu. Seejärel majanduskasv enamikus prognoosides veidi kiireneb, sest võrdlusbaas on madalam.

Siiski näevad majanduseksperdid üksmeelselt Eesti majandusarenguga seotud negatiivsete riskide süvenemist, tuues esile mitmeid sise- (võimalik inflatsiooniootuste tõus, kinnisvarasektor) ja välismajandusest tulenevaid ohte (globaalne likviidsuskriis ja selle mõju reaalmajandusele, nafta hinna tõus).

Esiteks suurendab 2008. aastal veelgi kiirenev inflatsioon sellise olukorra tekkimise võimalust, kus üha tõusvate hindade juures hakatakse nõudma suuremat palgatõusu ja vastupidi, suurenevad sissetulekud toovad kaasa järjest kõrgemaid hindu. Sellisest palga-hinnaspiraalist välja tulla on paraku üsna keeruline. Teiseks peavad paljud ettevõtted peamiseks arengut piiravaks teguriks endiselt tööjõupuudust, mis hoiab tööjõunõudluse kõrgel ning loob tingimused liiga kiire (tööviljakusega mitte kooskõlas oleva) palgakasvu jätkumiseks. Palga ja tootlikkuse vaheline lõhe ning tooraine ja energiaressursside kallinemine on toonud kaasa mitmed konkurentsiprobleemid tööjõumahukates majandusharudes. Eelmiste aastate investeringud eelkõige suletud sektorisse ei ole toetanud ekspordisektori tootmispotentsiaali kasvu, seetõttu toovad oodatust veelgi

kiiremini kasvavad kulud kaasa probleeme toodete ja teenuste müügil väliturul. Eelnevale lisaks pingestavad ekspordisektorit Venemaa–suunaliste transiivõogude vähenemine ja toorpuidu väljaveo piirangud Venemaalt.

Kolmandaks ohustab Eesti majandust kinnisvaraturu võimalik oodatust kiirem jahtumine. Uute eluasemelaenu igakuised mahud jäävad selgelt alla eelmise aasta teise poole omadele: põhjuseks ostuvõime ja –soovi kadumine senisel hinnatasemel ning meedias võimendatud peatse hinnalanguse ootused. Nõudlus ja pakkumine on eluaseme kinnisvaraturul teineteisest eemaldunud ning varitseb oht, et kinnisvaratehingute vähenemine ja edaspidine hinnalangus avaldavad märkimisväärset mõju kogu majanduse arengule.

Praegu on meie peamised riskid majanduskeskkonnas seotud tugeva hinnatõusu survega, kinnisvaraturu jahtumisega ning suure jooksevkonto puudujäägiga. Tasaõkaalustamatuste vähendamine ja reaalse konvergentsikiiruse hoidmine sõltub Eesti konkurentsivõime säilimisest. Oluline on tagada soodne ettevõtluskeskkond ja majanduse paindlikkus.

Riigi tasakaalustav roll

Valuutakomitee süsteemi tingimustes on eelarvepoliitika meie peamine vahend majanduse mõjutamisel ja tasakaalukat majandusarengut ohustavate riskide ohjamisel. Eesti on seda ka aktiivselt kasutanud – sisenõudlust on piiranud valitsussektori ülejääk, mis on olnud soovitude kohaselt plaanitust tunduvalt suurem. Kuid piiramatut välisraha sissevoolu tingimustes ei saanudki see olla piisav laenu rahast tulenevate mõjude tasakaalustamiseks ja jätkusuutlikul tasemel majanduskasvu tagamiseks.

Valitsussektori eelarve on olnud ülejäägiga 2001. aastast alates, ulatudes 2006. aastal rekordilise 3,6 protsendini SKT–st. Käesoleva aasta riigieelarve koostati esimest korda nii, et valitsussektori eelarve oleks juba planeeritud ülejäägiga. Tänavu maikuus kinnitas valitsus riigi eelarvestrateegia aastaks 2008–2011, selle järgi on valitsussektori eelarve esimest korda planeeritud kogu perioodiks ülejäägiga (vähemalt 0,5 protsenti SKT–st). Tuleva aasta planeeritav eelarveülejääk ületab seda eesmärki tublisti – kavandame ülejääki 1,3 protsenti SKT–st.

Olukorras, kus viimaste kuude inflatsioon on valdavalt tulenenud väliskeskonna teguritest ning ees ootavad aktsiisitõusud on seadustesse sisse kirjutatud, puuduvad riigil valuutakomiteel põhineva rahapoliitika tingimustes meetmed lühiajaliste inflatsioonisurve ohjamiseks. Ainus hoob on vastutsükklilise eelarvepoliitika jätkamine, mis hoiab ära riigi täiendava surve inflatsioonile. Lisaks sellele väldib valitsus ülemääraseid administratiivseid hinnatõuse. Sisenõudlust piirata aitab ka üldine säästmise soodustamine ja ekspordi arendamine.

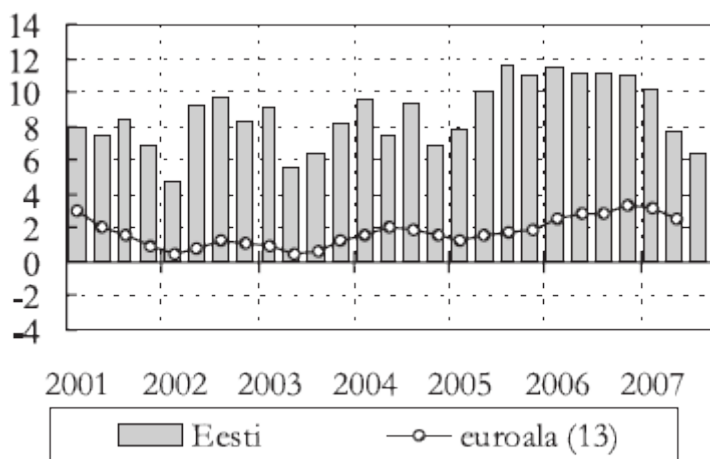
Valitsuse keskpika perioodi eelarvepoliitika eesmärk on hoida valitsussektori eelarve vähemalt tasakaalus. Konservatiivne fiskaalpoliitika tagab valitsussektori madala võlakooormuse, mis on omakorda üks riigi rahanduse pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamise eeldusi. Ametivõimud jätkavad koos asjaomaste Euroopa Liidu ametkondadega

majandusarengute jälgimist ning on vajaduse korral valmis eelarvepoliitikat veelgi karmistama.

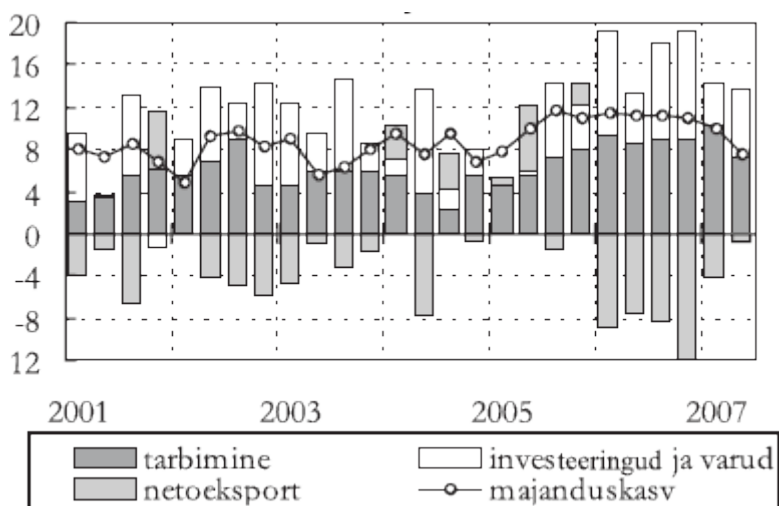
Stabiilse majanduskeskkonna kindlustamine, eelarvevahendite suunamine majanduskasvu ja hõive parandamise ning pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamine ongi valdkonnad, millele Eesti oma majanduspoliitikas lähiaastail keskendub. Meie edu võti avatud Euroopa majandussüsteemis on ettevõtete suutlikkus end ümber struktureerida. Peame mõistma, et liikumine teadusmahuka majanduse suunas ja kõrgema lisandväärtusega tootmisele on möödapääsmatu. Eestil pole võimalik jääda madala tööjõukuluga allhankeriigiks – palgasurve Euroopast jääb meid alati mõjutama. Tahame Euroopale järele jõuda, mitte sabas sörkida.

Joonis. Eesti majanduse põhinäitajad (protsentides)

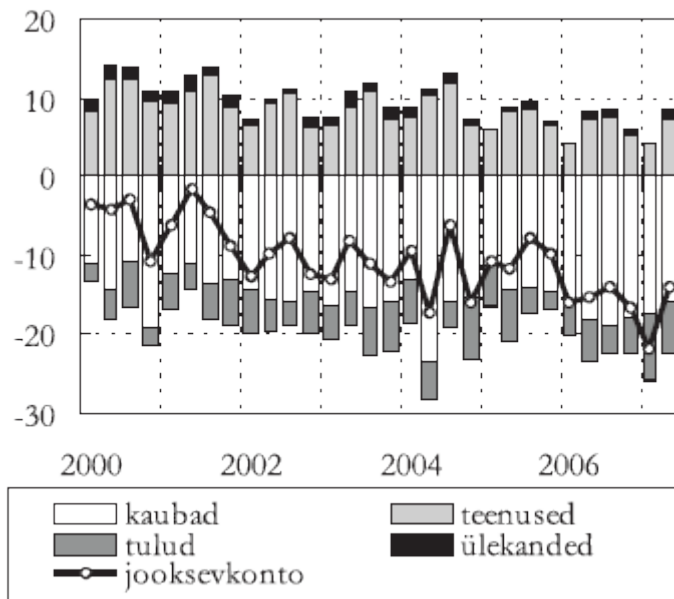
A. Eesti ja euroala majanduskasv

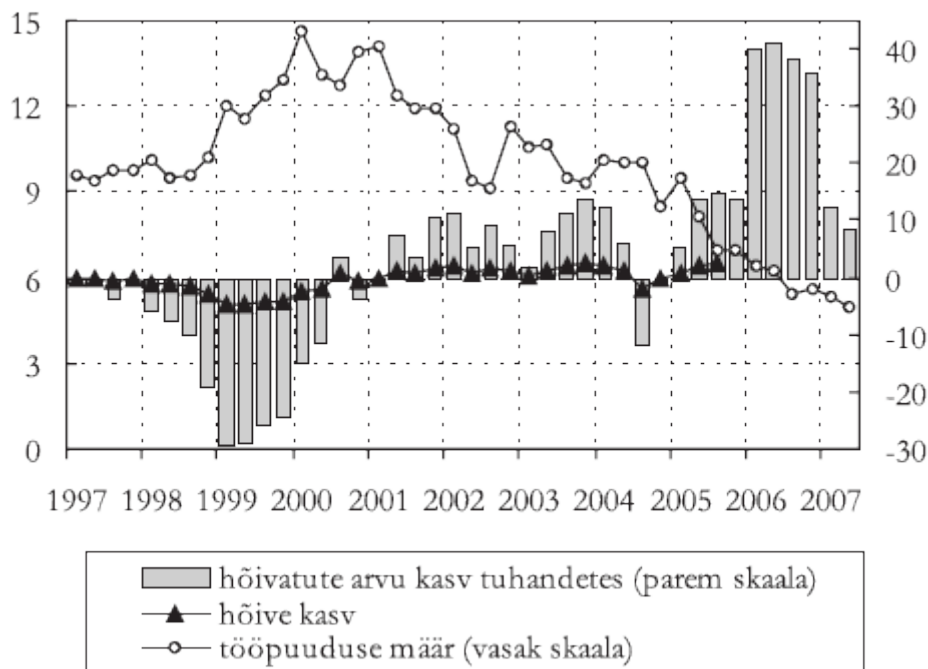
B. Panus majanduskasvu

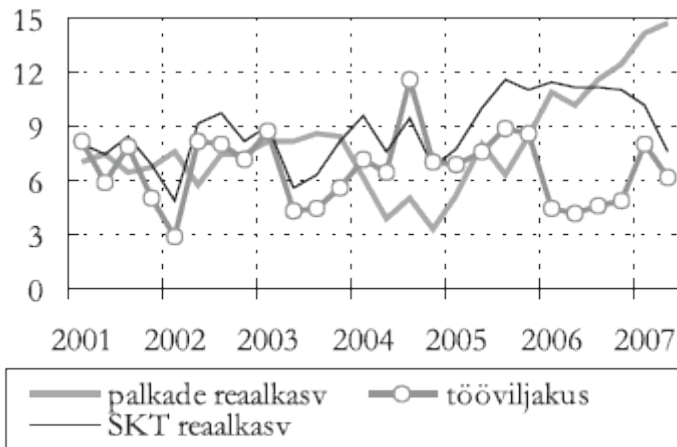
C. Jooksevkonto struktuur (% SKT-st)

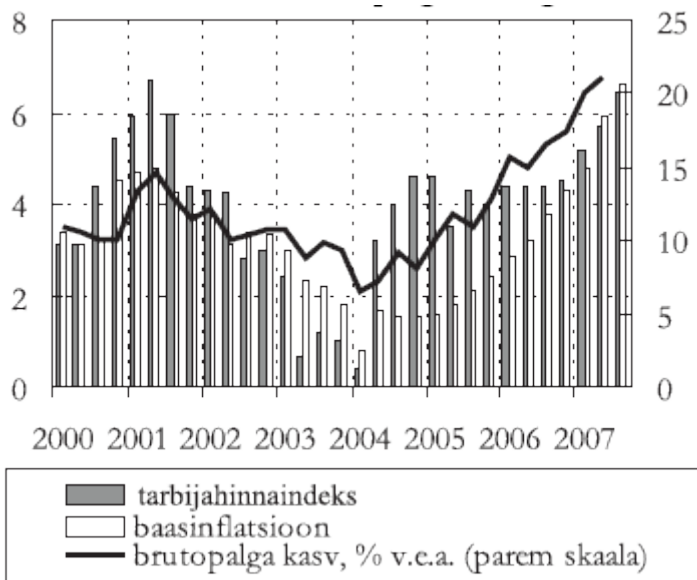
D. Tööhõive ja töötus

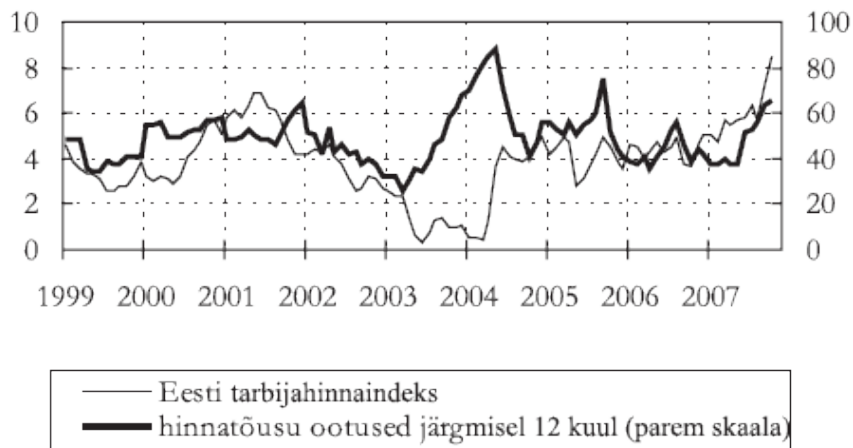
E. Tööviljakus

F. Inflatsiooni seos palgakasvuga

G. Inflatsiooniootused Eestis

Allikad: Eesti Statistikaamet, Eesti Pank, Eurostat.